

POSUDOK na habilitačnú prácu

Názov habilitačnej práce: **Self – efficacy a autoregulácia učiteľa**

Autorka: **PaedDr. Alžbeta Lobotková, PhD**

Odbor habilitačného konania: Odborová didaktika

Aktuálnosť témy a štruktúra práce: V čase, keď sa hovorí o kríze učiteľského povolania, o distresoch v jeho práci a o nedostatku učiteľov, o odchode učiteľov zo školstva je táto habilitačná práca priam hľadaním odpovedí, prečo je to tak. Predložená habilitačná práca si všima dve dôležité oblasti práce učiteľa a to jeho vnímanie sebazdatnosti a jeho m sebareguláciu. Znížená sebakontrola, sebariadenie a zníženie vlastného pocitu o zmysle svojej práce vedie k frustrácii, stresom a vyhoreniu učiteľov. Poznanie a posilnenie svojich schopností a naučiť sa dávať si ciele a naplniť ich, je problémom self-efficacy a autoregulácie. Autorka v začiatkoch svojej práce ani nemohla predpokladať, aká aktuálna a významná je a bude jej práca v súvislostiach krízy učiteľského povolania a rozpadu pedagogických koncepcií v čase nových reforiem školstva nielen na Slovensku.

Štruktúra práce je klasická, logická, jasná a prehľadná. V prvej kapitole sa autorka venuje osobnosti učiteľa a najmä jej zložky a to vnímanej profesijnej zdatnosti. V druhej kapitole sa venuje teórii autoregulácie s aplikáciou na pedagogickú prácu učiteľa. Druhá časť práce je venovaná výskumu. Ide o kvantitatívny typ výskumu s tradičnou skladbou: výskumné otázky, hypotézy, potom metodológia - charakteristika metód, popis vzorky a testovanie hypotéz. Nasleduje podstatná časť práce a to interpretácia získaných výsledkov, diskusia o nich, odpovede na ciele a hypotézy. Chýba samostatná kapitola: Závery, V prílohách sú k dispozícii merateľné nástroje, metódy a štatistická databáza zistení. Na deviatich stranách je zoznam literatúry.

Hodnotenie obsahovej stránky habilitačnej práce: Prvým nosným pojmom práce je kategória self-efficacy. Teóriu self-efficacy začína popisom učiteľa a jeho práce, jeho kompetencií. Skôr mala byť uvedená definícia alebo psychologické vymedzenie osobnosti ako takej z ktorej bude autorka vychádzať. Pri popise kompetencií učiteľa, najmä k prehľadu prevzatého od I. Pavlova (str.14) mala byť autorka kritickejšia - v tomto zozname chýbajú digitálne kompetencie učiteľa, AI, ale aj napr. tvorivé metódy vyučovania a tvorivosť ako generálny faktor, kompetencia. Pri úvode do self – efficacy autorka vychádza z Bandurovej teórie učenia, prijateľne vymedzuje autorka pojem vnímania vlastnej kompetencie učiteľa, len pritom nemala uvádzať, že behaviorálne koncepcie učenia „išli do úzadia“ (str.16). Pozitívne hodnotím časti o self-efficacy i prehľad nástrojov na zisťovanie sebazdatnosti a uvedenie doterajších výskumov, najmä Zlínskej školy – P. Gavora a kol.

Druhým kľúčovým pojmom habilitačnej práce bol a je pojem autoregulácie, teória autoregulácie a autoregulačného učenia. Najmä prehľad modelov autoregulácie a ich dopadov na emocionálne, kognitívne oblasti je inšpiratívny. Cyklické fázy autoregulácie od B.J. Zimmermana nie sú jediným rozlíšením fáz autoregulácie, bolo možné uviesť napr. model M. Boakearts a M. Niemivirta a iných. Autorka dokázala aplikovať teóriu autoregulácie na prácu učiteľa aj vzhľadom na kritické myslenie, tvorivé myslenie a teóriu šiesti „S“. Jedine čo by v tejto časti mohlo byť spomenuté je problém vzájomného vzťahu troch módnych pojmov a to autoregulácie, metakognície a exekutívnych funkcií. Už v roku 2017 v periodiku Psychológia a patopsychológia dieťaťa (č.4., str.223-239) sme poukázali

na zložitost' vzťahov týchto pojmov a až následne sa metakognícia dostala i do konceptu súčasnej kurikulárnej reformy. Vynikajúci a prinášajúci nové pohľady je prehľad úloh učiteľa pri regulácii emócií - táto časť habilitačnej práce je popri výskumnej časti najcennejšou časťou habilitačnej práce autorky.

Tretiu časť habilitačnej práce tvorí výskum. Autorka vymedzuje cieľ výskumu, formuluje výskumné otázky a hypotézy, ktorých je päť (nemuseli byť formulované ako nulové a alternatívne - na základe teórie a doterajších výskumov mohli byť niektoré formulované jednoznačne). Ide o kvantitatívny výskum a základnou otázkou, aký je vzťah medzi self-efficacy a autoreguláciou. Na ktorú je zameraná najmä tretia a piata hypotéza. Štatistické spracovanie získaných dát je adekvátne a primerané na verifikáciu hypotéz. V niektorých prípadoch (ANOVA, Varimax) až nad očakávania, výpovedné už boli štatistické analýzy v testovaní priemerov /T-test ai./ a korelácie - napr. Pearsonová korelácia. Metódy použité vo výskume - dotazník učiteľovej self-efficacy a dotazník autoregulácie učiteľa zodpovedajú cieľom a konceptu habilitačnej práce. Dobrá je položková analýza dotazníkov, ich spoľahlivosť. Faktorová analýza položiek dotazníka autoregulácie je veľmi dobre spracovaná. Pri autoregulačnom dotazníku bude možné v budúcnosti niektoré položky eliminovať, alebo preformulovať. To je metodologický prínos práce. Cronbachová miera reliability ukazuje na vysoký stupeň spoľahlivosti. Výskumný súbor tvorilo 136 respondentov, boli to najmä učitelia stredných odborných škôl. Autorka popisuje a interpretuje v ďalšej časti výsledky, napr. porovnanie self-efficacy podľa pohlavia, dĺžky praxe, atď. Na str. 74 autorka uvádza, že medzi self-efficacy a autoreguláciou existuje štatisticky významný pozitívny vzťah ($r = 0.2258$). Významné sú aj ďalšie zistenia uvedené na str. 75 - 84. Interpretácia získaných výsledkov je spojená s možnosťami uplatnenia zistení v pedagogickej praxi. Napr. Vnímaná profesijná kompetencia učiteľov sa spája s autoreguláciou v oblastiach riadenia vlastného učenia, správania a zvládania náročných situácií. Učitelia, ktorí si viac veria, lepšie zvládajú, organizujú proces učenia, atď. Podľa autorky „najvýznamnejšími prediktormi autoregulácie sú faktory self-efficacy a to zvládanie náročných situácií a plánovanie a vytrvalosť“ (str. 89-90). V diskusii autorka poukazuje na limitné okolnosti a faktory validity jednotlivých zistení. Zároveň navrhuje, čo by mali školy robiť, napr. zaviesť tréningy autoregulácie a sebareflexie a podobne. V závere konštatuje, že sa naplnili ciele práce a formulovali sa odpovede na výskumné otázky a vyriešili sa hypotézy.

Hodnotenie formálnej stránky: nemám kritické pripomienky k formálnej stránke práce. Jazyková, logistická, štylistická, grafická stránka je na požadovanej úrovni, ako aj citovanie prác.

Prínos práce: Všeobecne na základe tejto habilitačnej práce možno konštatovať, že jej výsledky prispievajú k tomu, aby sa vypracovali metodiky, programy na zvýšenie sebadôvery, sebazdatnosti učiteľov a tiež a hlavne, aby sa zlepšila autoregulácia učiteľov, ktorá by viedla nielen k sebakontrolu pri zvládaní záťažových situácií, ale aj k sebatvorbe učiteľa - autokreácii. Konkrétne prínosy práce sú vyjadrené v odpovediach na hypotézy a výskumné otázky v záveroch práce. Najmä jej prínos je v potvrdení vzťahu medzi self-efficacy a autoreguláciou, prínosom je položková analýza dotazníkov, zisťovanie rozdielov skóre v oboch oblastiach medzi pohlaviami a ďalšie. Cenné sú aj pripomienky pre metodológiu /úprava dotazníkov, prínos k normám/, významné sú prínosy pre teóriu autoregulácie aj self-efficacy v našich podmienkach a odporúčania pre pedagogickú prax, ktoré priamo reflektujú zistenia z výskumu autorky.

Otázky k habilitačnej práci:

1. Aký je vzťah medzi autoreguláciou, exekutívnymi funkciami a metakogníciou ?
2. Predstavuje si autorka možnosť vypracovania programu na zlepšenie autoregulácie a self-efficacy v rámci vzdelávania učiteľov ?

Odporúčam prácu, alebo jej časti **publikovať**.

Záver: Po úspešnom obhájení navrhujem p. PaedDr. Alžbete Lobotkovej, PhD udeliť vedecko-pedagogický titul „docent“ v odbore habilitačného a inauguračného konania Odborová didaktika.

V Bratislave 16.novembra 2025

Dr.h.c.mult.prof. PhDr.Miron Zelina,DrSc